

УДК 330.354

JEL Classification: M1, M21

Михайло Пивоваров

Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70 Б, м. Запоріжжя, 69002, Україна

e-mail: pivovarov_mg@ukr.net

д.е.н., проф. кафедри економіки підприємства

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ІНФРАСТРУКТУРИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Анотація. Стисло розкрито поняття інфраструктури підприємництва в вітчизняної та закордонної практиці. Одним з факторів успішної роботи малого та середнього бізнесу є стан інфраструктури, яка забезпечує його ефективне функціонування. Надано науково поняття, що сукупність державних та громадських інститутів (організацій, установ і об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, забезпечують їхню господарську діяльність та сприяють підвищенню її ефективності є інфраструктура малого підприємництва. Визначено, що під організаційно-інформаційною інфраструктурою підтримки малого підприємництва слід розуміти сукупність наданих послуг (інформаційних, консультаційних, юридичних) уповноваженими на те установами, організаціями суб'єктам МП для їх успішного функціонування. Наведено стан, розвиток, державна підтримка системи інфраструктури малого підприємництва в країні. Найбільш поширеним його видом і актуальним щодо регіонів є бізнес-техно інкубатори, які сприяють успішному розвитку початківців у бізнесі, надаючи їм технічну та консультативну допомогу протягом першого, найбільш важкого року діяльності. Бізнес-інкубатори – це неприбуткові організації, які існують на кошти муніципалітетів чи спонсорів. Вони можуть бути окупні лише на 10–60%. Тому держава, декларуючи підтримку МП в Україні, повинна частково фінансувати діяльність бізнес-інкубаторів, заохочувати спонсорів та кредиторів до фінансування їхньої діяльності. Досліджено механізм функціонування бізнес-інкубатора та етапи його розвитку. Виконано аналіз розвитку елементів інфраструктури малого підприємництва в Україні за 10 років. Аналіз реалізації регіональних програм підтримки підприємництва засвідчує, що лише 5,2% коштів місцевих бюджетів спрямовується на розвиток інфраструктури. Як наслідок, у більшості регіонів або ще не сформовано базової мережі фінансово-кредитної та навчально-консультативної інфраструктури підтримки бізнесу, або формується вона спонтанно без координаційної ролі місцевої влади, що знижує ефективність її функціонування для забезпечення потреб розвитку місцевого малого бізнесу. Встановлено проблеми та запропоновано шляхи покращення розвитку інфраструктури в теперішній час.

Ключові слова: інфраструктура малого підприємництва, стан і розвиток, державна підтримка, аналіз та шляхи покращення.

Михаил Пивоваров

РАЗВИТИЕ ИНСТИТУТА ИНФРАСТРУКТУРЫ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ЕГО УЛУЧШЕНИЯ

Аннотация. Кратко раскрыто понятие инфраструктуры предпринимательства в отечественной и зарубежной практике. Одним из факторов успешной работы малого и среднего бизнеса является состояние инфраструктуры, обеспечивающей его эффективное функционирование. Даны научно понятие, совокупность государственных и общественных институтов (организаций, учреждений и объединений), которые обслуживают интересы субъектов предпринимательской деятельности, обеспечивают их хозяйственную деятельность и способствуют повышению ее эффективности является инфраструктура малого предпринимательства. Определено, что в организационно-информационной инфраструктурой поддержки малого предпринимательства следует понимать совокупность предоставленных услуг (информационных, консультационных, юридических) уполномоченными на то учреждениями, организациями субъектам МП для их успешного функционирования. Приведены состояние, развитие, государственная поддержка системы инфраструктуры малого предпринимательства в стране. Наиболее распространенным его видом и актуальным по отношению к регионам являются бизнес-техно инкубаторы, которые помогают успешному развитию начинающих в бизнесе, предоставляя им техническую и консультативную помощь в течение первого, наиболее тяжелого рока деятельности. Бизнес-инкубаторы – это некоммерческие организации, которые существуют на средства муниципалитетов и спонсоров. Они могут быть окупаемые лишь на 10-60%. Поэтому государство, декларируя поддержку МП в Украине, должна частично финансировать деятельность бизнес-инкубаторов, поощрять спонсоров и кредиторов к финансированию их деятельности. Исследован механизм функционирования бизнес-инкубатора и этапы его развития. Выполнен анализ развития элементов инфраструктуры малого предпринимательства в Украине за 10 лет. Анализ реализации региональных программ поддержки предпринимательства показывает, что только 5,2% средств местных бюджетов направляется на развитие инфраструктуры. Как следствие, в большинстве регионов или еще не сформировано базовой сети финансово-кредитной и учебно-консультативной инфраструктуры поддержки бизнеса, или формируется она спонтанно без координационной роли местной власти, что снижает эффективность ее функционирования для обеспечения потребностей развития местного малого бизнеса. Установлено проблемы и предложены пути улучшения развития инфраструктуры в настоящее время.

Ключевые слова: инфраструктура малого предпринимательства, состояние и развитие, государственная поддержка, анализ и пути улучшения.

Mikhaylo Pivovarov

Classic Private University
Zhukovskogo Str., 70 B, Zaporizhzhya, 69002, Ukraine
e-mail: pivovarov_mg@ukr.net
Dr., Prof., Department of Economics Company

SMALL BUSINESS INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT. PROBLEMS AND WAYS TO IMPROVE

Abstract. The study reviews foreign and Ukrainian theory and practice in terms of business infrastructure. The infrastructure is one of the key factors to success of small and medium-sized

enterprises which ensures their efficient operation. This paper defines small business infrastructure as a set of state and public institutions (organizations, entities) which provide support services to enterprises, facilitate their economic activity and enhance its efficiency.

The article concludes that organizational and informational infrastructure of small business support should be identified as an array of business support services (informational, consulting and legal) offered by authorized institutions to facilitate small businesses. This study takes a look at the system of small business infrastructure in the country, its state, development and government support.

Currently business incubators in the form of technology parks are the type of business assistance programs which prevail in regions and help startup and early-stage companies with technical advice during their first, the most difficult, year in the marketplace. Business incubators are nonprofit organizations financed by communities or sponsors. They can only recover 10 – 60 % of their cost. That is why the government, that declares state support to small business, should share the cost of business incubator programs and encourage sponsors and venture capitalists to give financial support. The dissertation studies the mechanisms of business incubator operation and the stages of its development. It analyzes the development of small business infrastructure elements in Ukrainian over the past 10 years. The analysis of regional business support programs implementation shows that no more than 5.2% of local budgets are allocated to develop the infrastructure. As a result, the majority of regions do not have an established network of financial credit or advisory infrastructure of business assistance, or it develops spontaneously, uncoordinated by local authorities which reduces the efficiency of infrastructure as a driving force of local small business development. The research uncovers the problems and offers ways to improve the infrastructure development.

Keywords: *small business infrastructure, state and development, government support, analysis and ways to improve.*

Постановка проблеми. Визначальною передумовою становлення малого підприємництва є розвинута інфраструктура підтримки цього сектора економіки. Процес формування та розвитку елементів інфраструктури підтримки не лише має значення для формування суб'єктів малого підприємництва (далі – МП), але й сприяє їх ефективному функціонуванню.

Дієвим інструментом сприяння ефективному розвитку малих та середніх підприємств є інфраструктура його підтримки – своєрідна опорно-рухова система, завдяки якій формується конкретне організаційно-економічне середовище для сприяння підприємницькій діяльності та швидкій адаптації суб'єктів малого підприємництва до ринкових умов [1, с. 134].

Інфраструктура підтримки МП – це сукупність державних та громадських інститутів (організацій, установ і об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, забезпечують їхню господарську діяльність та сприяють підвищенню її ефективності. Складність інфраструктури як системи зумовлена різноманітністю функцій, які виконують її складові елементи [2, с. 344-345].

Інфраструктура підтримки МП являє собою комплекс взаємопов'язаних систем: інформаційного, правового, фінансового, ресурсного і матеріального забезпечення МП. Фінансові системи достатньо повно досліджені в науковій праці [3] тому в цій статті проаналізовано складові правового та інформаційного забезпечення малого підприємництва.

Постановка завдання. Метою результатів дослідження, викладених в у цій статті, є вивчення, аналіз результатів розвитку інституту інфраструктури МП в країні, проблем та шляхів його покращення.

Викладання результатів дослідження. У світі накопичено досвід розвитку різних елементів інфраструктури підтримки МП. Цей досвід засвідчує, що для економічно розвинутих країн характерна різноманітність елементів, які формують інфраструктуру

підтримки цього сектора економіки. В Україні МП лише набирає обертів. У цьому контексті й елементи інфраструктури підтримки теж перебувають на етапі становлення [4].

Функціонування і підтримка розвитку інфраструктури в Україні регламентується Закон України «Про розвиток і державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-VI, від 22.03.2012 р., де наводиться основна ціль – держава новина сприяє формуванню та розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва.

При детальному розгляді ринкової інфраструктури підтримки МП її доцільно поділити на такі складові: фінансово-кредитну, організаційно-інформаційну, організаційно-правову (рис. 1).

У ході дослідження виявлено, що організаційно-інформаційна інфраструктура впливає на підприємницьку діяльність шляхом надання консультацій провідними фахівцями та різними уповноваженими інституціями для підвищення рівня знань осіб, які виявили бажання займатися підприємницькою діяльністю, або особам, які бажають поповнити свій рівень знань у зв'язку із веденням підприємницької діяльності.

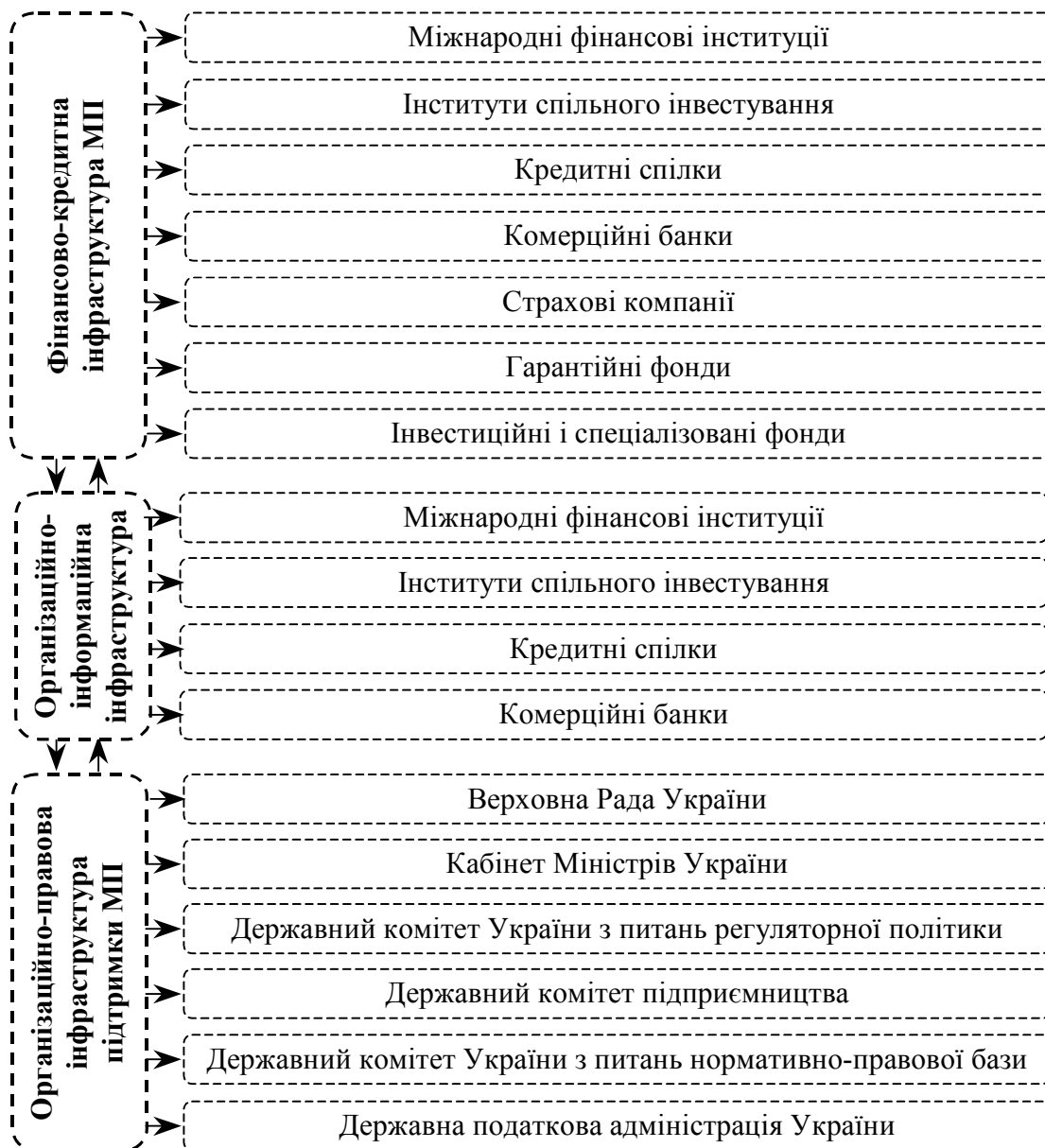

Рис. 1. Складові інфраструктури підтримки розвитку МП в Україні

Визначено, що під організаційно-інформаційною інфраструктурою підтримки малого підприємництва слід розуміти сукупність наданих послуг (інформаційних, консультаційних, юридичних) уповноваженими на те установами, організаціями суб'єктам МП для їх успішного функціонування. Вважаємо, що найбільш цілісна організаційно-інформаційна система державної підтримки розвитку МП повинна містити такі елементи: безкоштовне надання малим підприємствам технічних розробок, ноу-хау; економічно-правове консультування; інформатизація МП. Метою організаційно-інформаційної інфраструктури є підтримка суб'єктів МП на особливо ризикованому першому етапі їх становлення шляхом використання досвіду, обладнання, ділових та науково-технічних зв'язків центру [5].

Для сприяння розвитку інфраструктури, підтримки розвитку МП метою підтримки є створення системи інформаційного та консультаційного обслуговування МП спеціалізованими фірмами, що надають послуги малим підприємствам (бухгалтерські й аудиторські фірми, рекламні агентства), бізнес-центрів та центрів розвитку МП, бізнес-інкубаторів, виробничих та технологічних парків, навчальних центрів з підготовки та перепідготовки спеціалістів для роботи на малих підприємствах, формування економічних знань і набуття практичних навичок роботи за умов ринкової економіки, системи підготовки підприємців-початківців, підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів сфери підприємництва та державних службовців з основ підприємницької діяльності.

Існує великий попит на отримання такої підтримки, тому необхідно вжити таких заходів зі сприяння збільшення асортименту, обсягів і підвищення якості організаційних, техніко-технологічних, інформаційних, консультативних послуг потенційним суб'єктам МП та тим, що діють легально:

- збільшення кількості об'єктів комплексної підтримки МП (бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів);
- проведення масового безкоштовного ознайомлення населення з практичними аспектами започаткування та ведення підприємницької діяльності;
- створення мережі місцевих центрів інформаційної підтримки МП за напрямками: кон'юнктура місцевих ринків (сировина, послуги, товари, пошук партнерів, підрядників); наявність вільних матеріально-технічних об'єктів, що підлягають оренді (приміщення, обладнання, транспортні засоби, офісна техніка, засоби зв'язку); інформація про наукові розробки та винаходи, що можуть бути надані суб'єктам МП у використання;
- систематичне проведення консультацій з питань започаткування та ведення підприємницької діяльності (порядок реєстрації, ліцензування, сертифікації, справляння податкових платежів і бухгалтерської звітності, юридичні питання) для суб'єктів МП та населення на безкоштовних або пільгових засадах.

На наш погляд, найбільш цілісна організаційно-інформаційна система державної підтримки МП має містити такі елементи: безкоштовне надання малим підприємствам технічних розробок, ноу-хау; економічно-правове консультування; суспільне консультування; інформатизація МП.

В останні десятиріччя активно створюються “інкубаторські центри”, які пропонують підприємцям-початківцям такі види послуг: надання в оренду підготовлених до використання виробничих та офісних приміщень, забезпечення офісною технікою та засобами зв'язку; надання можливості використання загальних матеріальних активів “інкубатора”; забезпечення консультацій досвідчених фахівців. Отже, метою організаційно-інформаційної інфраструктури є підтримка суб'єктів МП на особливо ризикованому першому етапі їх становлення шляхом використання досвіду, обладнання, ділових та науково-технічних зв'язків центру.

Організаційно-правова інфраструктура є сьогодні серйозною проблемою, для підтримки МП вона має бути комплексною й ефективною. Під організаційно-правовим впливом на підприємницьку діяльність розуміється спектр дій органів державної влади, спеціалізованих установ та організацій, органів місцевого самоврядування, посадових осіб

зазначених органів, наділених певною компетенцією стосовно суб'єктів підприємництва, у тому числі малого, які базуються на чинному законодавстві.

На сучасному етапі державна політика щодо розвитку окремих елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва спрямована на:

- створення економіко-правових умов для формування інфраструктури інноваційного розвитку малого підприємництва та вдосконалення законодавства в інноваційній сфері відповідно до норм і стандартів ЄС;
- розробку додаткових стимулів для розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва з інноваційним спрямуванням діяльності;
- удосконалення й спрощення процедур експертизи та реєстрації інноваційних структур і їх проектів;
- забезпечення контролю за якістю та асортиментом послуг згідно з потребами підприємців, максимальне їх наближення до суб'єктів малого підприємництва;
- оптимізацію співвідношення розвитку малого підприємництва та інноваційної інфраструктури його підтримки;
- розробку та затвердження регіональних інноваційних стратегій і програм розвитку регіональних технопарків;
- створення венчурних та інноваційних фондів;
- впровадження досягнень науково-технічного прогресу;
- розвиток інфраструктури підтримки малого інноваційного бізнесу.

Реалізація державної політики розвитку інфраструктури інноваційного малого підприємництва через заходи державних і регіональних програм дає змогу сконцентрувати ресурси для підтримки найважливіших сфер функціонування малого підприємництва, що відповідають державним і регіональним інтересам.

На розвиток інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва також спрямована Державна цільова економічна програма “Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009–2013 роки”.

Ефективною формою державної підтримки малого підприємництва є інформаційно-консультаційний інститут (рис. 2).

Рис. 2. Інститути та види державної інформаційно-консультаційної форми підтримки малого підприємництва

Найбільш поширеним його видом є бізнес-техноінкубатори, які допомагають успішному розвитку початківців у бізнесі, надаючи їм технічну та консультативну допомогу протягом першого, найбільш важкого року діяльності. Бізнес-інкубатори – це неприбуткові організації, які існують на кошти муніципалітетів чи спонсорів. Вони можуть бути окупні лише на 10–60%. Тому держава, декларуючи підтримку МП в Україні, повинна частково фінансувати діяльність бізнес-інкубаторів, заохочувати спонсорів та кредиторів до фінансування їхньої діяльності.

Механізм функціонування та розвитку бізнес-інкубатора передбачають такі етапи [6]:

- вибір найсприятливіших проєктів;
- створення об'єднаних підприємств на базі нових ідей і технологій;
- колективна робота на початковому етапі, послідовне відсторонення бізнес-інкубатора від роботи новоствореного підприємства;
- повне інвестування отриманого прибутку в розробку нових проєктів;
- надання консультаційних, інформаційних, маркетингових та освітніх послуг підприємству, що стабільно працює.

Діяльність бізнес-інкубаторів в Україні ускладнюється ще й тим, що українським законодавством ще до цього часу не визначено юридичний статус подібних структур, не передбачено жодних пільг в оподаткуванні та кредитуванні підприємств, що входять до їх складу.

Основні цілі та завдання бізнес-інкубатора полягають у підтримці, створенні й упровадженні нових технологій та інформаційних систем, конкурентоспроможних на світовому ринку, сприянні створенню, становленню та розвитку малих підприємств через надання їм навчально-тренінгової й консультаційної допомоги, організацію професійної підготовки спеціалістів малого бізнесу.

Новим інститутом підтримки МП є бізнес-центри, функції яких полягають у наданні підтримки через консультативну допомогу, організацію професійної підготовки та перепідготовки кадрів для малого підприємництва.

Ще один інститут інформаційно-консультаційної підтримки – інноваційно-технологічні центри (далі – ІТЦ), яким відводиться роль опорних пунктів у формуванні інформаційно-технологічної інфраструктури. Пріоритетом ІТЦ як інноваційних структур є існування на одній території підприємств різної спрямованості, що виробляють промислову продукцію та надають різні послуги.

Сучасним інститутом консультаційної підтримки МП є консалтингові фірми. Консалтингові фірми займають на ринку свою “нішу”, гармонізуючи протилежні інтереси діючих на ринку структур. Тематика послуг, що надають консалтингові фірми, така: управлінські консультації, фінансові консультації, юридичні консультації, технологічні консультації тощо.

Управлінські консультації – це консультації щодо загальних питань управління, розробки стратегій, управління маркетингом і збутом, маркетингові дослідження, управління виробництвом, управління кадровими й трудовими ресурсами та їх розвиток, екологія й безпека праці, структура управління, аналіз ринку. Технологічні консультації (інжиніринг) – інформаційні технології, автоматизація, виробничий дизайн, інформаційні системи та комунікації.

В Україні діє “Офіс оперативних консультацій із консалтингової та інформаційної підтримки підприємців”, який виник завдяки спільному проєкту Співки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України та Асоціації підприємців “Інфобізнес” [7, с. 224–225].

На нашу думку, найефективнішим видом інформаційно-консультаційної форми підтримки МП є аудиторські послуги. Сьогодні на новостворених малих підприємствах не вистачає відповідної інформації для бухгалтерів щодо можливостей консультацій, тематичних та комплексних аудиторських перевірок, надання періодичних видань. Звідси впливають помилки бухгалтера, які відображаються на суб'єктах МП, призводять у деяких

випадках до банкрутства новостворених суб'єктів господарювання. Тому доцільно було б створити державні аудиторські фірми з ознаку державних нотаріальних закладів, які б надавали суб'єктам МП аудиторські послуги: безкоштовно – у перший рік існування; 20% оплати послуг на другий рік з дня заснування підприємства; 50% – на третій рік з дня заснування підприємства; 70% – на четвертий; повна вартість – на п'ятий рік з дня заснування підприємства.

Важливим видом державної підтримки МП є послуги державних навчальних та недержавних закладів. Для створення необхідних для підприємництва соціально-економічних умов потрібні концепція, програма й система підготовки та підвищення кваліфікації, насамперед, підприємців і менеджерів, а також фахівців та працівників підприємницьких структур.

У формуванні інфраструктури підтримки МП беруть участь ділові кола, міжнародні фінансові організації, громадські об'єднання підприємців тощо. Але головним суб'єктом сприяння становленню та розвитку елементів інфраструктури виступає держава. Розвиток елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва в Україні за 2000–2010 рр. відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка розвитку елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва в Україні за 2000–2010 рр.

Елементи інфраструктури	Роки					
	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Бізнес-центри	124	257	321	421	465	440
Бізнес-інкубатори	46	61	73	70	69	70
Технологічні парки	6	14	19	27	40	44
Лізингові центри	4	151	187	302	790	795
Фонди підтримки підприємництва:	72	111	151	204	277	252
у т.ч. регіональні		69	82	101	111	98
Створені за участю УФПП		27	30	32	32	34
Небанківські фінансово-кредитні установи:	301*	1034	1225	1438	2526	2573
у т.ч. кредитні спілки	292	674	786	1028	1884	1932
Інвестиційні та інноваційні фонди і компанії	359	933	1007	1322	3061	3168
Інформаційно-консультативні установи	148**	1106	1445	1861	3233	3157
Громадські об'єднання підприємців:	727	1945	1683	1759	1714	1721
у т.ч. зареєстровані на регіональному рівні		1266	767	803	937	939
Координаційні ради з питань підприємництва (регіональні)		679	680	709	682	683

*фінансово-кредитні установи, включаючи банки; **включаючи юридичні, страхові, аудиторські організації.

Важливим інститутом інформаційно-консультаційної підтримки МП є технопарки. Початок створенню технопарків було покладено в США. Станом на 2001 р. у США нараховувалося більше ніж 150 технопарків (30% від загальної кількості технопарків у світі) [8]. Завданням технопарку є формування систем управління та виробництва (кадри,

науковий досвід, техніка, обладнання, технологія, консультаційні послуги). Технопарки – це різновид організаційних структур, тому вони дають змогу розвивати зв'язки між науковими організаціями, університетами та виробництвом, створюють сприятливі умови для переходу від ідеї до виготовлення продукції (виробництва).

Наведені дані свідчать, що елементи інфраструктури в Україні постійно зростають, однак їх кількість у 3–4 разів менше, ніж у країнах з розвинутою економікою.

Здійснення державної підтримки малого підприємництва в Україні покладено на Кабінет Міністрів України, на департамент Держпідприємництва при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі, інші органи виконавчої влади, котрі в межах своїх повноважень сприяють розвиткові малого підприємництва і забезпечують проведення державної політики щодо його підтримки.

Указом Президента України від 12.05.1998 р. № 456/9823 створений Український фонд підтримки підприємництва (УФПП) визначений як організацію, що здійснює фінансове забезпечення реалізації державної політики підтримки підприємництва на загальнонаціональному рівні, а згодом і Законом України “Про державну підтримку малого підприємництва” від 19.10.2000 р. № 2063-III [9]. На жаль, як уже відзначалося раніше, кошти з державного бюджету в Український фонд підтримки підприємництва останніми роками не надходять.

Організаційно-інформаційна інфраструктура впливає на підприємницьку діяльність шляхом надання консультацій провідними фахівцями та різними уповноваженими інституціями для підвищення рівня знань осіб, які виявили бажання займатися підприємницькою діяльністю, або особам, які бажають поповнити свій рівень знань у зв'язку з веденням підприємницької діяльності. На наш погляд, що найбільш цілісна організаційно-інформаційна система державної підтримки розвитку МП повинна мати такі елементи: безкоштовне надання малим підприємствам технічних розробок, ноу-хау; економічно-правове консультування; інформатизація МП.

Інфраструктуру підтримки малого підприємництва, яка класифікована за способом заснування (державна, недержавна, громадська) (рис.3) та за формою (організаційно-технічна) (рис. 4), наведено далі.

Нинішній етап формування мережі об'єктів інфраструктури демонструє їх кількісне зростання в регіонах України, перш за все, за рахунок створення бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, особливо інноваційних, небанківських фінансово-кредитних установ та лізингових центрів, центрів трансферу технологій тощо.

Бізнес-центри країни “вирощують підприємців нової формації” та надають суб'єктам підприємництва й особам, що бажають займатися власним бізнесом, інформаційні, консалтингові, маркетингові, тренінгові та інші види послуг. Набір послуг у різних бізнес-центрах різний, а їх спектр залежить від потреб потенційних споживачів послуг кожного регіону.

Серед послуг, які використовують суб'єкти господарювання через бізнес-центри, найбільшим попитом користуються такі: підготовка бізнес-планів, експертна оцінка нерухомості, тренінги, проведення курсів з навчання користування програмними продуктами ведення бухгалтерського обліку, підготовка спеціалістів з ведення бізнесу в різних сферах тощо.

На початковому етапі у 1999 р. лідером за кількістю створених бізнес-центрів була Дніпропетровська область (15 одиниць), а починаючи з 2002 р. за їх кількісним складом лідером зі створення бізнес-центрів є м. Київ. Станом на 01.01.2009 р. у столиці нараховувалося 163 бізнес-центри, тоді як у 1999 р. було лише дев'ять. Порівняно з 2000 р. кількість бізнес-центрів зросла на 341 установу і становить 465 одиниць [1, с. 136], однак у 2009 р. їх кількість скоротилася і становила 440 одиниць. Основною причиною цих змін є вплив економічної кризи.

Рис. 3. Інфраструктура підтримки розвитку малого підприємництва за способом заснування

Стосовно Указу Президента України № 1085/2010 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління повністю ліквідований державний орган Держпідприємництва та його представництва в регіонах. Однак, зараз готується проект змін до цього указу про створення представництв Держпідприємництва в реформованому вигляді, а саме: в деяких великих регіонах з одним, в останніх – в одно представництво на кілька регіонів. У зв'язку з цим, на рис. 1,3,4 державний орган Держпідприємництва та його представництва в регіонах надані у визначальному форматі, тобто як було до реформування.

Потенційними носіями передових технологій підтримки малого бізнесу та інновацій є бізнес-інкубатори (далі – БІ), що надають такі послуги, як оренда приміщень за нижчими цінами, ніж ринкові; надання в оренду офісного обладнання; бухгалтерські, консалтингові, інформаційні, секретарські, комунікаційні послуги тощо.

Із 70 наявних в Україні бізнес-інкубаторів 24 значаться як інноваційні. Кількість бізнес-інкубаторів в окремих регіонах країни коливається від 1 до 11. Однак такими, що ефективно працюють, можна назвати лише такі бізнес-інкубатори: Інкубатор-Центр «Львівська політехніка», БІ у м. Біла Церква, муніципальний БІ м. Славутич, приватний БІ м. Хмельницького, Харківський віртуальний БІ, Київський БІ, Волинський обласний БІ, студентський БІ Київського національного економічного університету.

Інноваційний пульс економіки зумовлює формування мережі таких спеціалізованих установ, як технологічні парки [10]. Тенденція щодо кількісного зростання зареєстрованих технопарків країни є помітною (з 6 до 44 одиниць), але недостатньою, оскільки лише 16 з

них фактично діють. Найбільша кількість технопарків зареєстрована в столиці – 7. В обласних центрах (Донецьку, Дніпропетровську, Львові, Харкові, Херсоні) діють від 1 до 2 технопарків.

Останнім часом в Україні значно збільшилась кількість інноваційних фондів і компаній (з 359 до 3168). Таке зростання зумовлено, перш за все, приведенням законодавства у сфері інноваційного розвитку у відповідність до норм і стандартів ЄС [11].

Однак майже 67% усіх інноваційних фондів і компаній країни функціонує у м. Київ та Вінницькій області. У більшості областей створено лише по одному або два таких заклади.

Рис. 4. Інфраструктура підтримки розвитку малого підприємництва за організаційно-технічним способом

Серед активно діючих інноваційних фондів слід виділити заснований Вінницькою обласною радою місцевий інноваційний фонд, який у середньому фінансує 3–5 інноваційних проектів малих підприємств щорічно.

Успішне ведення бізнесу, особливо на його початковому етапі, неможливе без вчасного та повного отримання суб'єктами підприємницької діяльності інформаційно-консультативної допомоги. Підвищенню поінформованості підприємців регіонів України з різних аспектів їх діяльності сприяє мережа інформаційно-консультативних установ. Їх кількість на сьогодні становить 3157 установ.

У підтримці малого бізнесу зростає роль громадських організацій підприємців (1721). Багато організацій та об'єднань підприємців налагодили партнерські контакти з регіональними і місцевими органами виконавчої влади; вони проводять спільні заходи, семінари, “круглі столи” та зустрічі з питань подальшого розвитку підприємництва в нових умовах роботи економіки. Спільно з громадськими об'єднаннями підприємців в Україні організовані й діють громадські приймальні, працюють телефони довіри та “гарячі лінії” [12].

Однією з ефективних інноваційних структур, яка здатна стійко генерувати новинки технологій, ноу-хау, відкриття, є інноваційні промислові кластери.

Аналіз реалізації регіональних програм підтримки підприємництва засвідчує, що лише 5,2% коштів місцевих бюджетів спрямовується на розвиток інфраструктури. Як наслідок, у більшості регіонів або ще не сформовано базової мережі фінансово-кредитної та навчально-консультативної інфраструктури підтримки бізнесу, або формується вона спонтанно без координаційної ролі місцевої влади, що знижує ефективність її функціонування для забезпечення потреб розвитку місцевого малого бізнесу [13, с. 357].

Наслідком відсутності ефективної інституційної системи підтримки малого підприємництва на місцевому рівні, у тому числі інноваційного підприємництва, є той факт, що в 2010 р. лише 0,2% всіх підтриманих на місцевому рівні бізнес-проектів мали інноваційний характер.

Висновки. В результаті наведеного дослідження до виявлених проблем у розвитку інфраструктури системи малого підприємництва слід віднести існуючі диспропорції у формуванні та державної підтримки окремих її елементів у більшості як регіонів, та і країни в цілому, зокрема:

- чверть усіх об'єктів інфраструктури функціонує в столиці, а найменша їх кількість – у таких регіонах, як Чернігівська, Чернівецька, Рівненська, Тернопільська області;
- третина всіх бізнес-центрів (158 установ) зосереджена в столиці;
- запровадження системи державної акредитації сервісних установ інфраструктури, що надаватимуть сертифіковані навчально-консультативні послуги малому бізнесу;
- збільшення обсягів фінансування заходів щодо розвитку мережі інфраструктури в рамках реалізації Національної та регіональних програм підтримки малого підприємництва;
- слабке забезпечення мережі інфраструктури кадровими ресурсами;
- впровадження міжнародного досвіду оцінювання ефективності й результативності функціонуючих бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо;
- розробка та затвердження Типового положення про порядок створення та функціонування бізнес-інкубаторів, кластерів.

Використана література:

1. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь / [К. О. Ващенко, З. С. Варналій, В. Є. Воротін та ін.]. – К. : Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
2. Пивоваров М. Г. Формування та розвиток малих підприємств як основи підприємництва : монографія / М. Г. Пивоваров. – Запоріжжя : КПУ, 2010. – 415 с.
3. Пивоваров М. Г. Інституційні механізми державної підтримки розвитку малого підприємництва в національному господарстві і регіонах / М. Г. Пивоваров // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство. – Запоріжжя, 2012. – № 5. – С. 52–59.
4. Варналій З. С. Актуальні проблеми фінансів малого підприємництва України / З. С. Варналій // Фінанси України. – 1996. – № 10. – С. 23–34.
5. Пивоваров М. Г. Концепція розвитку інфраструктури малих підприємств в Україні / М. Г. Пивоваров // Трансформаційні процеси в економіці держави та регіонів : зб. мат. V міжнар. наук.-практ. конф. (13–14 жовтня 2010 р.). – Запоріжжя, 2010. – С. 65–66.
6. Неделько І. Г. Фінансування розвитку сектору малого бізнесу / І. Г. Неделько // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 93–98.
7. Реверчук С.К. Малий і середній бізнес у зовнішній торгівлі України: основи, механізми та перспективи / С.К. Реверчук, П.Ю. Лазур, С.М. Карбовник ; [за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука]. – Л. : Тріада плюс, 2002. – 293 с.
8. Черкасов В.В. Инкубаторы обучающихся малых инновационных предприятий в Национальной Инновационной Системе России / В.В. Черкасов, Н.В. Гапоненко // Инновации. – 2001. – № 9–10. – С. 20–22.
9. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. № 2063-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Аналіз діяльності технологічних парків України у 2008 та на початку 2009 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz2008_2009.doc.
11. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення / В. Нежиборець // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 5. – С. 60–69.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки» від 14 травня 2008 р. № 447 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=180#1

13. Пивоваров М. Г. Формування та розвиток малих підприємств як основи підприємництва: монографія / М. Г. Пивоваров. – Запоріжжя: КПУ, 2010. – 416 с.

REFERENCES

1. Vashenko K. O., Varnaliy Z. S., Vorotin V. Ye Status and prospects of business in Ukraine: National Report [*Pro stan ta perspektyvy rozvytku pidpryyemnytstva v Ukraini: Natsional'na dopovid*]. Kyiv, Derzhkompidualpryyemnytstvo, 2008, p. 226.
2. Pyvovarov M. G. Formation and development of small enterprises as the foundation of business: Monograph [*Formuvannya ta rozvytok malykh pidpryyemstv yak osnovy pidpryyemnytstva : monohrafiya*]. Zaporozhye, CPU, 2010, p. 415.
3. Pyvovarov M. G. Institutional mechanisms of state support of small business development in the national economy and regions [Instytutsiyni mekhanizmy derzhavnoyi pidtrymky rozvytku maloho pidpryyemnytstva v natsional'nomu hospodarstvi i rehionakh]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo – Countries and regions. Series: Economics and Business*, Zaporozhye, 2012, no. 5, pp. 52-59.
4. Varnaliy Z. S. Current Problems of Small Business Finance Ukraine [Aktual'ni problemy finansiv maloho pidpryyemnytstva Ukrainy]. *Finansy Ukrainy – Finance Ukraine*, 1996, no. 10, pp. 23-34.
5. Pyvovarov M. G. The concept of infrastructure of small enterprises in Ukraine [Kontseptsiya rozvytku infrastruktury malykh pidpryyemstv v Ukraini]. *Transformatsiyni protsesy v ekonomitsi derzhavy ta rehioniv : zb. mat. V mizhnar. nauk.-prakt. konf. (13–14 zhovtnya 2010 r.) – Transformation processes in the economy and regions: Coll. Math. V Intern. scientific and practical. conf. (13-14 October 2010)*, Zaporozhye, 2010, pp. 65-66.
6. Nedelko I. G. Financing of small business sector [Finansuvannya rozvytku sektoru maloho biznesu]. *Finance Ukraine – Finansy Ukrainy*, 2007, no. 1, pp. 93-98.
7. Reverchuk S. K. Lazur P. Y. Karbovnyk S. Small and medium business in Ukraine's foreign trade: basic mechanisms and prospects [*Maly i seredniy biznes u zovnishniy torhivli Ukrainy: osnovy, mekhanizmy ta perspektyvy*], Lviv, Triada plus, 2002, p. 293.
8. Cherkasov V. V., Gaponenko N. V. Incubators studying small innovative enterprises in the national innovation system of Russia [*Inkubatory obuchayushchikhsya malykh innovatsionnykh predpriyatiy v Natsional'noy Innovatsionnoy Sisteme Rossii*], 2001, no. 9-10, pp. 20-22.
9. *Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu pidtrymku maloho pidpryyemnytstva» vid 19.10.2000 r. no. 2063-III* [*The Law of Ukraine "On State Support of Small Business"*] 19.10.2000 p. Number 2063-III, available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. *Analiz diyal'nosti tekhnolohichnykh parkiv Ukrainy u 2008 ta na pochatku 2009 rokiv – Analysis of the Technology Parks of Ukraine in 2008 and early 2009*, available at: http://www.mon.gov.ua/science/innovation/analiz2008_2009.doc.
11. Nezhyborets V. Innovative Infrastructure: problems, prospects, decisions [Innovatsiyna infrastruktura: problemy, perspektyvy, rishennya]. *Teoriya i praktyka intelektual'noyi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*, 2007, no. 5, pp. 60-69.
12. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi tsil'ovoyi ekonomichnoyi prohramy «Stvorennya v Ukraini innovatsiynoyi infrastruktury» na 2009–2013 roky» vid 14 travnya 2008 r. no. 447 – Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the State Target Economic Program" Creation of Innovation Infrastructure in Ukraine "for 2009-2013" dated May 14, 2008 no. 447*, available at: http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=180#1.
13. Pyvovarov M. G. Formation and development of small enterprises as the foundation of business: monograph [*Formuvannya ta rozvytok malykh pidpryyemstv yak osnovy pidpryyemnytstva: monohrafiya*], Zaporizhzhya, CPU, 2010, p. 416.

Рецензія: д.е.н., д.т.н., проф. Порожня В. М.

Reviewed: Dr., Prof. Porokhnya V. M.

Received: February, 2013

1st Revision: April, 2013

Accepted: April, 2013

